

fahs

Forsendelsesomslag med foreningsmeddelelser 3/2023

**Spændende arrangementer og det nye blad
fra Frederiksborg Amts historiske Samfund
gemmer sig i dette forsendelsesomslag**

Spændende foredrag om parforcejagten

Jette Baagøe: parforcejagten i Nordsjælland den 28. oktober kl. 14 i Kedelhuset, Fredensvej 12 b, Hillerød.

Når vi går ture i skovene omkring Hillerød, kan vi møde skilte i skoven, der fortæller om det parforcejagtlandskab vi befinder os i. Men hvad var det i grunden, der foregik dengang, og hvorfor er mange af skovvejene snorlige og krydser hinanden i stjerner?

Jo, de lange lige veje eller gennemhugninger i skoven lettede ridtet for kongen og hans følge af udvalgte ryttere og gjorde det nemmere for vogne med tilskuere at komme frem til jagtens vigtigste begivenhed: Kongens aflivning af hjorten.

Chasse à courre er det, vi i Danmark kalder parforcejagt, fortæller Jette Baagøe. D.v.s. en jagt, hvor man til hest og med hunde forfulgte et udvalgt dyr, til det ikke kunne løbe længere. Når hundene holdt det fast ved bid i ører, mule og bagben, aflivede jagtherren, altså kongen eller en fornem gæst, det stakkels dyr med et stik af en lanse eller et kort jagtsværd, en hirschfænger. Selvom hundene holdt hjorten, var den farlig, så det hændte, at jagtpersonalet holdt fast i geviret eller, at man huggede bagbenenes haser over. Alligevel skete der ulykker, som da Christian d. 5. i 1698 skulle aflive en hjort i Jægersborg Dyrehave. Han stak den helt korrekt, men først trimlede hjorten med sin bagkrop ned over kongen, som var dårligt gående, hvorefter den fik sparalle troede, at det var brækket. Kongen overlevede dog, skønt yderligere invalideret, og deltog også i flere parforcejagter, inden han døde den 25. august 1699.

Forsidebilledet på dette forsendelsesomslag viser hjorten, der stilles under en parforcejagt i Lille Dyrehave ved Frederiksborg Slot. En af jagtvejene i dyrehaven var identisk med alléen fra Audienshuset og forbandt slottet med vejnettet i Gribskov og Store Dyrehave. Midt i 1700-tallet bar alle jagtdeltagerne, også de kongelige damer, røde uniformer. De kunne bedre ses i skoven. Hundene er de såkaldte »danske blindinge«. Billedet er formentlig fra 1740 og et af syv parforcejagtmotiver fra Johan Jacob Bruuns hånd. (Privateje. Fotografi: Berit Møller; Kongernes Samling).

Man kan læse meget mere om parforcejagten i vore skove i Jette Baagøes artikel om Skovene i Nordsjælland, publiceret i årsskriftet Folk og Minder fra Nordsjælland 2017.

Læs mere om Jette Baagøe på side 3 i omslaget.

Skovene i Nordsjælland -en kongelig arv

af Jette Baagøe

Med lange, lige jagtveje satte den enevældige Christian d. 5. i 1690'erne et stempel i Nordsjællands skove, som vi stadig forestår. Det udtrykker meget. Kongen stregte over landskabet og alt det, der var i det omgivelser. I dag er skovene fælles og vopne vindens. Fælles de var kongens. I tidligere århundreder for jagt- og skovbrugsmæssigt, Jette Baagøe, fortæller hun lidt af den spændende historie.

Kongernes Nordsjælland er skov og stræk, men ikke mindst skov. Gribkov er Danmarks fjendeste skov. De store marker er Nord- de er den vigtigste grund til omkreds. Indtil midten af 1800-tallet var skovene kongens, men grundloven gjorde dem til et fælles godt, og i

dag må vi alle fremde i dem overalt og på alle tidspunkter. De er Nordsjællands vigtigste rekreative ressource, og man smiler, at omkring i

7 mio. besøgende. min. mennesker besøgte Store Dyrehave hvert år men Jægersborg Dyrehave har i omegnen af 7 mio. besøgende.

Gribkov med udsigt over Emsø Se til Frederiksborg. Skovene er skiltet skoven med de nye grænser. De er grænser som vand de gamle grænser, der er borte af grænser. De er skiltet skoven med hvide og røde alle kongens skovgrænser. På skoven er skiltet alle skovgrænser. S.P. Petersen 1920. København. Museum Helsingør.

Om foredragsholderen

Jette Baagøe er født i 1946 og voksede op i en familie, der var meget naturinteresseret. Det fik indflydelse på hendes valg af uddannelse, idet hun uddannedes til lic.scient. i botanik, zoologi, geologi og geografi. Efter en ansættelse ved Botanisk Museum, blev hun leder af Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum i Hørsholm. Det havde ført en lidt hensygnende tilværelse, så det blev hendes mål at genrejse dette museum.

Gennem årene gjorde hun en stor indsats for at promovere naturen. Hun moderniserede museet, så danskerne fik lyst til at besøge det og udforske naturen. Hun havde adskillige tillidsposter inden for naturfagene, og hun skrev bøger og holdt foredrag om emnet. Og ikke mindst deltog hun i Poul Thomsens fjernsynsprogram »En naturlig forklaring«, hvilket gjorde hende landskendt.

Især to ting må hun takkes for, dels hendes medvirken til oprettelse af Naturrådet i 1998 og dels optagelsen af Christian den Femtes parforcejagtlandskab i Nordsjælland (Store Dyrehave, Jægersborg Dyrehave og Hegn samt Gribskov) på Unescos verdensarvsliste i 2015. I 2016 gik Jette Baagøe på pension, da hun fyldte 70 år, men hun gik også i protest mod den ministerielle beslutning om at flytte Jagt- og skovbrugsmuseet til Djursland, væk fra Kongernes Skov, som hun så fornemt havde formidlet.

Det er en stor glæde for bestyrelsen i FAHS, at vi har formået denne kapacitet til at komme og fortælle om det nordsjællandske parforcejagtlandskab lørdag den 28. oktober 2023 i Kedelhuset. Vi håber på pænt fremmøde.

Eva Tønnesen

Kulturhistorier fra by og land

Nu er der endelig godt nyt om vor kommende årbog, der er skrevet af tidligere museumsinspektør og arkivar, Lars Bjørn Madsen. Den har unægtelig været et stykke tid undervejs fordi vi den gang - efter flere årtiers pause - har valgt selv at stå for udgivelsen af bogen. Dermed har den bekostelige trykning kun været mulig, hvis de nødvendige fondsmidler kunne skaffes, og det er lykkedes! Vi kan derfor glæde os over, at såvel Nullemann Fonden som Velux Fonden har fundet bogen værd at yde støtte til.

Bogen udmærker sig ved de mange relativt korte, godt blandede artikler, der fortæller en lang række »kulturhistorier« om Helsingør Kommunes store område og forhåbentlig kan bidrage til, at langt flere vil forstå og værdsætter det kulturlandskab, der er vor forenings fornemme opgave at formidle ved bøger, tidsskrifter, foredrag og andre arrangementer.

Afsender: Frederiksberg Amts Historiske Samfund ved Henrik Bachmann, Gartnervænget 7, 3400 Hillerød

Ny bog om dagligdagen for 400-500 år siden indenfor murene i fattigforsorgens nordsjællandske hovedsæde – Karmelitermunkenes gamle kloster i Helsingør.

Meget snart udkommer en bog om det tidligere Karmeliterkloster som den største arbejdsplads i Helsingør i 75 år, en virksomhed med forgreninger til det meste af Nordsjælland og en stor del af Skåne. En historie, som ikke må gå i glemmebogen. Bogens forfattere, fhv. museumsinspektør Lone Hvass og kirkeværge Torben Bill-Jessen, har forsøgt at gå bag om de mange tal, vægtenheder og priser i 75 års regnskabshistorie fra Helsingør Almindeligt Hospital. Resultatet er blevet en fortælling om fattiglemmernes levevilkår, hospitalets husholdning, ejendom og handelsvirksomhed, som intet sidestykke har til 1500-1600 årenes social- og landbrugshistorie. De har fremhævet de allervigtigste data af de mange års regnskabshistorie, men håber med denne bid af historien, at vække interesse hos både alment historisk interesserede læsere og historikere, såvel i vort gamle amt som på den anden side af Øresund. Fattigforsorgen i Hospitalet sætter vores egen tid i perspektiv. Det er en fortælling om fattigdom, som vi har svært ved at forestille os i velfærdsstaten Danmark, og en tid, hvor intet gik til spille. Hospitalets daglige kost, som kun blev givet to gange om dagen, sætter nutidens mad- og kostvaner i perspektiv og viser, at

tidens kogekunst og valg af råvarer for de fattige var milelangt fra nutidens grill- og stegevaner. Dernæst og ikke mindst en tid, hvor det mindste stykke tekstil, fra fattiglemmernes spundne tråd til de færdigvævede skjorter og skorter blev vurderet, brugt og slidt.

Efter Reformationen blev der oprettet hospitaler i mange af de gamle klostre, men ingen regnskaber fra disse - bortset fra Helsingør Almindelige Hospital - er bevaret. Ønskværdigt ville det have været, om hele hospitalets regnskabshistorie fra 1541 til 1941 engang blev gennemgået. Det vil ikke være så enkelt. Inden forfatterens bearbejdning af regnskaberne fra 1575 - 1654, som de har arbejdet med igennem de sidste 4 år, har der ligget et omhyggeligt affotograferet og flere års transskriberet arbejde på Rigsarkivet. 1500- og 1600-tals tekster, sprog og skrivemåde viser tilmed en mentalitetshistorie langt fra vores tid.

Forlaget Ankeret har stået for udgivelsen af bogen, og den forventes trykt og efterfølgende præsenteret i løbet af oktober 2023. Herom fortæller vi nærmere i næste nummer af vore foreningsmeddelelser.